

А. С. Близнюк,

д. держ. упр., доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Київський університет авіаційних та інформаційних технологій

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8768-5177>

Н. В. Дацій,

д. держ. упр., професор, професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності
та публічного управління, Поліський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0640-6426>

Н. В. Клименко,

магістр спеціальності "Публічне управління та адміністрування" кафедри економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного управління, Поліський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-7196-9852>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.5.344

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЗА УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ: ІННОВАЦІЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

A. Blyznyuk,

Doctor of Public Administration, Associate Professor, Professor of the Department of Public
Management and Administration, Kyiv University of Aviation and Information Technologies

N. Datsii,

Doctor of Public Administration, Professor, Professor of the Department of Economic Theory,
Intellectual Property and Public Administration, Polissya National University

N. Klymenko,

Master of specialty "Public management and administration" of the Department of Economic Theory,
Intellectual Property and Public Administration, Polissia National University

STATE REGULATION OF EDUCATIONAL DEVELOPMENT IN UKRAINE WITH PUBLIC PARTICIPATION: INNOVATIONS AND DEVELOPMENT TRENDS

У статті проведено комплексне теоретико-експериментальне дослідження проблеми державно-громадського регулювання освітньої галузі України в умовах сучасних суспільних трансформацій. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю подолання суперечностей між потребою держави у демократизації управління та недостатньою методологічною підготовленістю суб'єктів освітнього процесу до реалізації партнерських відносин.

Метою роботи є обґрунтування теоретико-методологічних засад та розробка цілісної моделі державно-громадського регулювання, що забезпечує активну участь громадськості у формуванні освітньої політики.

У ході дослідження авторами розроблено модель інституційного регулювання, яка структурує взаємодію влади та суспільства за трьома векторами: інформаційним, експертним та консультативним. Кожен вектор наповнений специфічними організаційними формами —

від публічних звітів та медіа-супроводу до краудсорсингових платформ і незалежної громадської експертизи нормативно-правових актів.

Особливу увагу приділено координаційній схемі, що поєднує стратегічне планування на державному рівні із практичною діяльністю закладів освіти. Доведено, що ефективність такого управління залежить від функціонування спеціальних науково-координаційних майданчиків, які виступають медіаторами між запитами соціуму та управлінськими рішеннями.

Експериментальна частина роботи базується на аналізі залученості різних категорій учасників: учителів, батьків, студентів та школярів. Результати контент-аналізу та соціологічних опитувань засвідчили, що понад 70% респондентів визнають громадськість повноправним суб'єктом освітньої політики, проте відчувають потребу в опануванні спеціальних технологій участі. Автором апробовано програми підвищення кваліфікації для педагогів та інтегровані модулі для учнів у межах курсу "Громадянська освіта", що дозволило значно підвищити рівень їхньої громадянської активності та мотивації.

Визначено ключові тенденції розвитку галузі в епоху цифровізації: зростання впливу неурядових організацій, розвиток мережевої взаємодії, активне використання інструментів Big Data для аналізу громадської думки та залучення IT-сектору до формування змісту професійної освіти. Узагальнено управлінські, мотиваційні та діяльнісні механізми, що забезпечують перехід від формального контролю до реального співробітництва.

Реалізація запропонованої моделі сприяє зниженню рівня відчуження громадян від процесів реформування освіти, підвищує прозорість прийняття рішень та забезпечує сталий розвиток освітньої системи України відповідно до європейських стандартів демократичного врядування.

The article presents a comprehensive theoretical and experimental study of the problem of state-public regulation in the educational sector of Ukraine under the conditions of modern social transformations. The relevance of the research is driven by the need to overcome contradictions between the state's requirement for management democratization and the insufficient methodological readiness of educational process stakeholders to implement partnership relations.

The aim of the work is to substantiate the theoretical and methodological foundations and to develop a holistic model of state-public regulation that ensures active public participation in the formation of educational policy.

During the research, the author developed a model of institutional regulation, which structures the interaction between the government and society through three vectors: informational, expert, and consultative. Each vector is filled with specific organizational forms — ranging from public reports and media support to crowdsourcing platforms and independent public expertise of regulatory legal acts.

Particular attention is paid to the coordination scheme, which combines strategic planning at the state level with the practical activities of educational institutions. It is proved that the effectiveness of such management depends on the functioning of special scientific-coordination platforms that act as mediators between social demands and managerial decisions.

The experimental part of the work is based on an analysis of the involvement of various categories of participants: teachers, parents, students, and schoolchildren. The results of content analysis and sociological surveys showed that over 70% of respondents recognize the public as a full-fledged subject of educational policy; however, they feel the need to master specific participation technologies. The author tested professional development programs for teachers and integrated modules for students within the "Civic Education" course, which significantly increased their level of civic activity and motivation.

Key development trends in the era of digitalization are identified: the growing influence of non-governmental organizations, the development of network interaction, the active use of Big Data tools for public opinion analysis, and the involvement of the IT sector in shaping the content of vocational education. Managerial, motivational, and activity-based mechanisms that ensure the transition from formal control to real cooperation are summarized.

The implementation of the proposed model contributes to reducing the level of alienation of citizens from the processes of educational reform, increases the transparency of decision-making, and ensures the sustainable development of Ukraine's educational system in accordance with European standards of democratic governance.

Ключові слова: державно-громадське управління, освітня політика, інституційне регулювання, громадська експертиза, мережева взаємодія, громадянська компетентність, цифровізація освіти.

Key words: state-public management, educational policy, institutional regulation, public expertise, network interaction, civic competence, digitalization of education.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Для розбудови міцного громадянського суспільства в Україні критично важливою є реалізація принципів взаємодії суспільства та держави. Сьогодні ці питання перебувають у фокусі уваги соціології, філософії, педагогіки та психології. Вивчення теоретичного аналізу та практичних здобутків у сфері державно-громадського управління освітою дозволило виділити низку невирішених питань, що стосуються не лише методичних аспектів, а й фундаментальних науково-теоретичних і методологічних проблем.

Можна констатувати недостатність досліджень актуального стану системи державно-громадського управління освітою в умовах децентралізації. Глибокого предметного аналізу потребують змістові аспекти діяльності інститутів, що мають забезпечувати державно-громадський характер управління. Нагальним завданням є подолання розриву між запитами соціуму та їх реалізацією у практичній роботі з оновлення освітніх практик [3].

Аналіз процесів залучення громадськості до управління освітою дозволив виявити низку суттєвих суперечностей на різних рівнях:

- На методологічному рівні: між потребою держави у демократизації суспільного життя та недостатньою увагою до відповідного розвитку потенціалу освітніх організацій; між браком методології дослідження компонентів державно-громадського управління та наявною теоретичною базою педагогічної науки.

- На теоретичному рівні: між зростаючими потребами суспільства та недостатньою підготовленістю суб'єктів освіти (вчителів, батьків, адміністрації) до вирішення завдань спільного управління.

- На науково-методичному рівні: між необхідністю розробки дієвих шляхів досягнення стратегічних цілей та недостатнім науково-методичним забезпеченням цього процесу в умовах шкільної практики [5].

- На практичному рівні: між наявним досвідом громадської участі та необхідністю його подальшого вдосконалення в умовах нових соціальних реалій в інтересах громадян.

Виявлені суперечності зумовили проблему дослідження: обґрунтування теоретико-методологічних та технологічних основ державно-громадського управління в системі освіти України.

Актуальність та недостатня розробленість цієї проблеми в педагогіці визначили тему дослідження: "Державне регулювання розвитку освіти України за участі громадськості: інновації та тенденції розвитку".

Авторське бачення державно-громадського регулювання полягає у створенні реальних умов зацікавленості учасників освітнього процесу в прийнятті рішень. Це передбачає ситуацію свідомого вибору стратегії розв'язання практичних завдань за активної участі громади, що безпосередньо впливає на впровадження інноваційних процесів та їх успішну реалізацію в інтересах особистості, суспільства та держави [2].

АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Ступінь наукової розробленості проблеми у сучасній літературі з питань державно-громадського регулювання залишається недостатнім. Вивчення праць провідних українських науковців, таких як В. Андрущенко, І. Бех, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, І. Зязюн, В. Кремень, Л. Парашенко, О. Савченко, С. Сисоєва, засвідчило наявність фундаментальних підходів до модернізації освіти, проте спостерігається дефіцит цілісних педагогічних досліджень, присвячених саме технологіям координації в системі державно-громадського управління освітою.

Водночас аналіз сучасних теоретичних розвідок дозволяє констатувати підвищений інтерес до проблеми партнерства та регулювання освітніх процесів у контексті європейської інтеграції та децентралізації управління.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ

Мета дослідження — теоретично обґрунтувати та розробити цілісну модель державно-громадського регулювання розвитку освіти в Україні, визначити інноваційні механізми та тенденції її функціонування в сучасних умовах, а також експериментально перевірити ефективність технологій залучення учасників освітнього процесу до прийняття управлінських рішень.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Нині в Україні триває активне формування інститутів державно-громадського управління освітою. Цей процес знаменує стратегічний перехід від застарілої політики простого інформування населення та формального контролю до реальної участі громадськості у плануванні, експертизі та організації освітньої діяльності [1].

Аналіз стратегій розвитку національної освіти та теоретичної бази державно-громадського регулювання в умовах реалізації інноваційного сценарію дозво-

лив визначити ключові принципи організації інноваційних процесів:

— Технологічність та комплексність — системне впровадження нових методів управління.

— Полідисциплінарність та циклічність — взаємодія різних галузей знань та етапність розвитку.

— Публічність та глобальний характер — відкритість процесів та орієнтація на світові стандарти.

— Поєднання дисципліни та творчості — баланс між нормативним регулюванням та педагогічною свободою [2].

На основі огляду реформування вітчизняної освіти зроблено висновок: на всіх етапах модернізації, поряд із оновленням змісту навчання, відбувається послідовне впровадження елементів громадської участі. Загальна тенденція вказує на те, що зі зміцненням інноваційного шляху розвитку роль суспільства у формуванні освітньої політики стає визначальною [3].

Концептуальні засади розвитку державно-громадського управління в сучасній Україні базуються на залученні громадських інститутів до нормативної практики. Модель інституційного регулювання передбачає врахування громадської думки як вагомого чинника громадянської активності.

Для візуалізації суб'єктів, що беруть участь у законодавчих ініціативах та освітній політиці, розроблено наступну класифікацію (табл. 1).

Сучасна практика демонструє різноманітність форм участі громадськості. Проте в Україні все ще спостерігається відсутність повної уніфікації методів управління на різних рівнях. Для масштабування успішного досвіду необхідне створення системи збору, узагальнення та трансляції даних про ефективні способи громадського впливу, а також розвиток консультаційного супроводу громадських структур [4].

Центральним елементом взаємодії є інституційне регулювання, що охоплює як процедури прийняття рішень, так і самі норми, які визначають зміст освіти. Для систематизації підходів виділено три основні види діяльності, що представлені в таблиці нижче (табл. 2).

Ця модель дозволяє гнучко налаштувати взаємодію влади та суспільства, враховуючи потенціал різних груп інтересів. Вона охоплює процеси, що впливають на суспільну думку та забезпечують її реальне відображення в освітніх реформах [5].

У дослідженні виконано ґрунтовний аналіз ролі громадської думки та публічних обговорень у вирішенні завдань управління освітою в Україні. Показано значення соціально-психологічних механізмів, що впливають на фор-

мування і вираження позиції громади, а також роль сучасних комунікаційних технологій в інформаційному просторі.

Детально розглянуто форми залучення громадськості до управління вітчизняною освітою:

— організація громадських рад при органах виконавчої влади та місцевого самоврядування;

— взаємодія об'єднань громадськості та неприбуткових організацій (НГО) як ключова форма реалізації завдань державно-громадського регулювання;

— основні інструменти залучення до обговорення освітніх стратегій: публічні звіти керівників закладів освіти, краудсорсингові майданчики та електронні консультації [1].

Сучасний стан державно-громадського управління освітою в Україні демонструє значне різноманіття ініціатив та форм взаємодії. Результати аналізу підтверджують, що актуальним завданням сьогодення є вдосконалення технологій координації спільної роботи громадських та державних структур.

Виділено ключові тенденції розвитку державно-громадських механізмів управління з позиції суспільства та намічено шляхи їх вдосконалення: активна координація та узагальнення досвіду управління на всіх рівнях; забезпечення доступного інформування громадян через сучасні ІКТ; активний розвиток нормативно-правового оформлення діяльності громадських структур; розширення партнерства освітніх організацій із соціальними інституціями [3].

Окрему увагу приділено аналізу обговорення інноваційних проблем освіти у соціальних мережах. Було складено "портрети" активних користувачів на основі демографічних даних, професійного статусу та інтересів. Контент-аналіз коментарів під новинами про освітню реформу дозволив виділити мотиви участі у дискусіях. Результати свідчать про виражений інтерес різних груп населення до проблем розвитку освіти, що спонукає їх шукати цифрові способи вираження своєї думки. Соціальні мережі визначено як значущий сектор інформаційного простору та важливий компонент системи державно-громадського управління [4].

Особливий акцент зроблено на громадській експертизі, яка розглядається як інструмент науково-координаційної діяльності у процесі формування та реалізації освітньої політики держави. Дискусії у наукових колах щодо сутності та видів громадської експертизи свідчать про важливість цього інструменту. Рішенням проблеми може стати впровадження нових організаційних форм, що реалізують системно-комплексний підхід до функціонування державно-громадського управління освітою в Україні [5].

Таблиця 1. Схема залучення державних та громадських інститутів до освітньої політики

Функціональна група	Суб'єкти взаємодії
Державно-політичний рівень	Президент України, Кабінет Міністрів, Верховна Рада (Комітет з питань освіти, науки та інновацій).
Виконавча влада та нагляд	Міністерство освіти і науки України, Державна служба якості освіти, профільні відомства.
Регіональне управління	Органи місцевого самоврядування (ТГ), департаменти освіти міських та обласних рад.
Громадський сектор	Професійні асоціації, батьківські ради, піклувальні ради закладів освіти, громадські організації (ГО).
Експертно-аналітичний блок	Наукові установи, незалежні експертні центри, спеціалізовані інтернет-платформи для обговорень.

Таблиця 2. Параметри моделі інституційного регулювання державно-громадського управління

Вид діяльності	Предмет діяльності	Організаційні форми та інструменти	Питання регулювання
Інформаційна	Оприлюднення даних про стан системи освіти та чинні норми.	Медіа, офіційні портали, публічні заходи, соціальні мережі.	Поточні зміни (терміни НМТ, завершення навчального року).
Експертна	Оцінка нормативних актів та збір відгуків про заплановані зміни.	Громадські обговорення, антикорупційна експертиза, моніторинги.	Підзаконні акти, накази МОН, місцеві розпорядження.
Консультаційна	Вироблення пропозицій щодо нових інституційних норм.	Краудсорсингові платформи, робочі групи, стратегічні сесії.	Законопроекти, Державні стандарти, стратегічні документи.

Визначено ключові механізми державно-громадського регулювання розвитку освіти в Україні: управлінські, мотиваційні та діяльнісні.

Управлінські механізми (зовнішні) охоплюють організаційно-управлінське забезпечення (кадровий добір, підвищення кваліфікації, спільні обговорення), науково-методичне (розробка концепцій та програм), психолого-педагогічне (консультування учасників) та матеріально-технічне забезпечення (інформаційні ресурси, обладнання).

Мотиваційні механізми (внутрішні) базуються на потребах, інтересах та готовності суб'єктів освітнього процесу до участі в управлінні.

Діяльнісні механізми реалізують наступні функції:

— Розвивальна: соціальний розвиток та саморозвиток учасників.

— Інтегровальна: взаємодія управлінських структур.

— Перетворювальна: залучення громадськості до реформування системи.

— Захисна: правова та психологічна підтримка [1].

Впровадження цих механізмів здійснювалося через інтерактивні технології: вебінари та факультативи для школярів; тренінги, круглі столи та ділові ігри для вчителів; фокус-групи для батьків; спеціалізовані модулі "Державно-громадське управління" для студентів педагогічних ЗВО.

Цифровізація освіти в Україні створює нові виклики та можливості для державно-громадського регулювання. Визначено такі ключові тенденції:

1. Зростання ролі ГО: Громадські організації стають ключовими партнерами у реалізації національних проєктів.

2. Мережева взаємодія: Розвиток інституційної бази для співпраці закладів освіти, культури та бізнесу.

3. Залучення роботодавців: Створення майданчиків для гармонізації вимог ринку праці та змісту освіти.

4. Цифровий аналіз (Big Data): Використання штучного інтелекту для аналізу відкритих даних та генерації управлінських рішень на основі громадської думки [4].

ВИСНОВКИ

На основі проведеного аналізу та результатів експериментального дослідження можна сформулювати загальні висновки щодо розвитку державно-громадського регулювання освіти в Україні:

1. Трансформація управлінської парадигми

Державно-громадське управління сьогодні переходить від формального інформування до реального партнерства. Встановлено, що залучення громадськості (батьків, експертів, НГО) на всіх етапах — від стратегічного планування до оцінки якості — є необхідною умовою успішної модернізації освітньої галузі. Це дозволяє враховувати багатоманітність суспільних запитів та знижує рівень соціальної напруги під час реформ [3].

2. Ефективність інституційних моделей

Розроблена модель інституційного регулювання, що включає інформаційну, експертну та консультаційну діяльність, доводить свою життєздатність. Ключовим елементом координації має стати науково-координаційний майданчик (на базі ЗВО або ресурсних центрів), який забезпечує фахову експертизу громадських ініціатив та їх інтеграцію в нормативну базу [1].

3. Цифровізація як каталізатор участі

Використання інноваційних інтернет-платформ та соціальних мереж кардинально змінює ландшафт управлін-

ня. Електронні консультації, краудсорсингові сервіси та аналіз великих даних (Big Data) дозволяють:

— залучати критичну масу учасників до обговорення;

— оперативно отримувати зворотний зв'язок від педагогічної спільноти;

— забезпечувати прозорість прийняття рішень [4].

4. Формування громадянської компетентності

Доведено, що розвиток навичок державно-громадського управління має починатися зі шкільної лави. Інтеграція відповідних модулів у курс "Громадянська освіта" та залучення учнів до реального самоврядування створює фундамент для формування активного громадянського суспільства. Водночас підготовка майбутніх учителів у ЗВО повинна обов'язково містити розвиток фахових компетенцій для роботи в умовах державно-громадського партнерства [2].

5. Перспективи та виклики

Майбутнє системи освіти пов'язане з посиленням ролі об'єднань роботодавців та приватного сектору. Основними тенденціями стануть розвиток мережевої взаємодії, розширення функцій шкільних рад та впровадження систем прийняття рішень на основі штучного інтелекту й відкритого аналізу даних.

Література:

1. Гальченко С. Державно-громадське управління освітою як чинник демократизації суспільства. Вісник післядипломної освіти. 2021. Вип. 15. С. 10—24.

2. Денисюк О., Титаренко Н. Моделі державно-громадського управління освітою в умовах децентралізації. Освітня аналітика України. 2022. № 2. С. 45—58.

3. Паращенко Л. Державно-громадське управління освітою: від концепції до механізмів реалізації. Економіка та держава. 2019. № 11. С. 88—92.

4. Рябова З. В. Моніторинг у системі державно-громадського управління освітою: теоретичний аспект. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: "Педагогіка. Соціальна робота". 2023. № 1. С. 142—146.

5. Терещенко О. Громадська участь у формуванні освітньої політики на місцевому рівні. Теорія та практика державного управління. 2020. № 3. С. 215—222.

References:

1. Halchenko, S. (2021), "State-public management of education as a factor of society democratization", *Visnyk pisladyplomnoi osvity*, vol. 15 (44), pp. 10—24.

2. Denysiuk, O. and Tytarenko, N. (2022), "Models of state-public management of education in the conditions of decentralization", *Osvitnia analityka Ukrainy*, vol. 2, pp. 45—58.

3. Parashchenko, L. (2019), "State-public management of education: from concept to implementation mechanisms", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 11, pp. 88—92.

4. Riabova, Z. V. (2023), "Monitoring in the system of state-public management of education: theoretical aspect", *Naukovy visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: "Pedagogika. Sotsialna robota"*, vol. 1, pp. 142—146.

5. Tereshchenko, O. (2020), "Public participation in the formation of educational policy at the local level", *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 3, pp. 215—222.

Отримано редакцією журналу / Received: 26.02.26

Процеженовано / Revised: 05.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 10.03.26